

17/9/86

ΣΧΕΔΙΟ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ κ. ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ
ΣΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΛ. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Η Αγροτική Τράπεζα μας κάλεσε σήμερα σε μια εκδήλωση μνήμης και αγάπης για τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου, πενήντα χρόνια από το θάνατό του. Η πρωτοβουλία αυτή συνιστά μιά ελάχιστη ανταπόδοση της Αγροτικής Τράπεζας στον ιδρυτή της, και των προοδευτικών δυνάμεων της χώρας μας στο μεγάλο κοινωνικό οραματιστή και αγωνιστή.

Η σημερινή εγκατάσταση στο σπίτι αυτό του Μορφωτικού Ινστιτούτου της ΑΤΕ, που μόλις πριν ανήγγειλε ο Διοικητής της, ανταποκρίνεται ~~ωραία στην εικόνα~~ του δημοκράτη πολιτικού, που μας κληροδότησε ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου, του πολιτικού που με "στοχασμό καί λόγο" προχωρεί στην πραγμάτωση των ιδανικών του. Τις ιδέες και τη δράση του Αλέξανδρου Παπαναστασίου στήριζαν, πράγματι, γερές επιστημονικές και πνευματικές βάσεις, και γονιμοποιούσε μιά ευαίσθητη επικοινωνία με τις τέχνες και τα γράμματα. Ήδη, από το 1908 που γύρισε από το Βερολίνο, μετά τις πανεπιστημιακές του σπουδές, καί ίδρυσε, με μερικούς άλλους φωτισμένους επιστήμονες της εποχής, την "Κοινωνιολογική Εταιρία" και το περιοδικό "Επιθεώρησις των Κοινωνικών και Νομικών Επιστημών", ως την τελευταία μέρα της ζωής του, συνέδεσε πάντοτε την πολιτική με την επιστήμη, και θεώρησε την πολιτική ευγενή δραστηριότητα, γιατί την έβλεπε ως παιδαγωγική διαδικασία.

Ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου έζησε τη μεγάλη αλλαγή μετά την Επανάσταση του 1909 και την άνοδο στην εξουσία των αστικών δυνάμεων με τον Ελευθέριο Βενιζέλο, και στρατεύθηκε στο έργο της εθνικής αναγέννησης. Αλλά από την πρώτη στιγμή, εμπνεόμενος από τις σοσιαλιστικές ιδέες του καιρού του, δεν νοούσε την εθνική αναγέννηση χωρίς την κοινωνική της διάσταση. Σε μια εποχή γεμάτη ~~αυταπάτες~~ ^{αυταπάτες} υπήρξε ένας από τους λίγους πολιτικούς που διακρινόταν από την συστηματική πνευματική προετοιμασία των πολιτικών του παρεμβάσεων. Γενικότερα,

./.

επέμεινε στη σύνθεση των στοιχείων της εθνικής ζωής, πάνω σε βάσεις που η Πολιτεία έχει υποχρέωση να προετοιμάζει και νά διευρύνει, δημιουργώντας θεσμούς επιστημονικής και πολιτικής υποδομής.

Οι λόγοι που επιβάλλουν αυτό το χρέος τιμής στον εξαίρετο αυτόν πολιτικόν άνδρα είναι πολλοί, και βέβαια, η απαρίθμησή μου δεν τους εξαντλεί.

- Αγωνίστηκε για τη στερέωση της δημοκρατίας στη χώρα μας με αποκορύφωμα την εγκαθίδρυση της αβασίλευτης δημοκρατίας.

- Έδωσε στον τομέα της εκπαίδευσης ιδιαίτερη έμφαση, προώθησε το Πολυτεχνείο σε Ανώτατη Σχολή και ίδρυσε το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

- Προώθησε την ιδέα της τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλων θεσμών αποκέντρωσης. Πίστευε ότι για να προαχθεί η εθνική οικονομία, έπρεπε η ανάπτυξη να συνδυαστεί με την κοινωνική προόδο.

- Μέσα σ' αυτό το πνεύμα ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για την αγροτική οικονομία. Η αγροτική μεταρρύθμιση και οι απαλλοτριώσεις, η ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος και γενικότερα η επαγγελματική οργάνωση των αγροτών, το χτύπημα της τοκογλυφίας και η ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας ως τραπεζικού ιδρύματος με καθαρά αναπτυξιακή κατεύθυνση, τα τεχνικά έργα στην ύπαιθρο, αποτελούν μερικούς από τους βασικούς άξονες της αγροτικής του πολιτικής.

- Ζητούσε την προώθηση μιας σύγχρονης εργατικής νομοθεσίας και του θεσμού των κοινωνικών ασφαλίσεων, την κατάργηση της εργασίας των παιδιών και της επαχθούς εργασίας των γυναικών, την απόλυτη ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης, την καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας, την κατάργηση της θανατικής ποινής, τη μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος. Αγωνίστηκε για τη βελτίωση και εξύψωση του κοινοβουλευτισμού.

- Σε μια εποχή που ήταν ευαίσθητη στο θέμα της ειρήνης και την απειλούσαν παγκόσμιες και τοπικές συγκρούσεις, ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου αγωνίστηκε για τη βαλκανική συνεννόηση

και φιλία. Εμπνευστής των Βαλκανικών Διασκέψεων, συνέβαλε στη δημιουργία σταθερών μηχανισμών αντίστασης των προοδευτικών βαλκανικών δυνάμεων στις επιθετικές τάσεις των σωβινιστικών κύκλων των χωρών τους και των ξένων συμμάχων τους. Πενήντα χρόνια μετά το θάνατό του πολλά από αυτά που οραματίστηκε ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου, και για τα οποία αγωνίστηκε, δεν έχουν ακόμα πραγματοποιηθεί και αγωνιζόμαστε γι' αυτά. Λύθηκε βέβαια πριν λίγα χρόνια το πολιτειακό, προχωρήσαμε στη λύση του γλωσσικού προβλήματος, ιδρύθηκαν τα πολλά πανεπιστήμια που ζητούσε ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου, εκσυγχρονίστηκε σημαντικά η αγροτική οικονομία και βελτιώθηκε η θέση του αγρότη. Μένουν όμως πολλά να πραγματοποιηθούν στον κοινωνικό, τον πολιτικό και τον πολιτιστικό τομέα, και οι αγώνες μας γι' αυτά αποτελούν μέρος της οφειλής μας προς τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου.

Στά μέσα της δεκαετίας του 1930, ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου, μέσα στην οικονομική κρίση και μακριά από την εξουσία, διαισθανόμενος την αγριότητα των ολοκληρωτικών καθεστώτων και τη φασιστική βαρβαρότητα που απλώνονταν στην Ευρώπη, γράφει και μιλάει συνεχώς για να υπερασπιστεί τη δημοκρατία που κινδύνευε. Ήταν αδύνατο έτσι να επιζήσει μετά την επιβολή της δικτατορίας της 4ης Αυγούστου και τραυματισμένος ψυχικά βαθύτατα, πέθανε τρεις μήνες μετά την εγκατάσταση του ολοκληρωτισμού στη χώρα μας.

Δεν βρίσκω τίποτα καλύτερο για να κλείσω το χαιρετισμό μου από τα λόγια που είπε γι' αυτόν ο Γεώργιος Παπανδρέου, μιλώντας το 1922 στην περίφημη δίκη της Λαμίας: "Ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου αποτελεί εγκαλώπισμα του πολιτικού κόσμου της Ελλάδος. Επιστήμων όσον ουδείς. Ενάρετος όσον ουδείς. Με ευψυχίαν όσον ουδείς. Εγώ ο οποίος ευτύχησα ν' απολαμβάνω της φιλίας του, οφείλω να ομολογήσω πόσην αρετήν και πόσην γενναιοψυχίαν και πόσην έξαρσιν ημπορεί να εμπνεύσει η γνωριμία του. Εν μέσω των νέων ανδρών της Ελλάδος είναι αυτός ο οποίος εμπνέει την πίστην και την ελπίδα προς ένα καλύτερο μέλλον".